

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Hallituksen esityksen tavoitteeksi mainitaan ”keventää aktivointisuunnitteluun liittyviä viranomaistehtäviä ”.

Aktivointisuunnitelmatyön käytännön toteutuksen keventäminen on kannatettava ehdotus, koska hyvinvointialueuudistuksen jälkeen myös aktivointisuunnitelmayhteistyö on muuttunut ja laatimisvastuu on jäänyt työvoimaviranomaisen vastuulle. Ehdotettu muutos todennäköisesti selkeyttäisi eri viranomaisten tehtäviä ja näin ollen vaikuttaisi myös resurssien tehokkaampaan kohdentamiseen ja roolien selkeyttämiseen.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Hallituksen esityksessä ehdotetaan seuraavaa: ”Aktivointisuunnitelma laadittaisiin jatkossa vain työttömyyden perusteella toimeentulotukea saaville henkilöille. Työttömyysetuuteen oikeutetuille henkilöille laadittaisiin jatkossa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukainen työllistymissuunnitelma tai työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain mukainen monialainen työllistymissuunnitelma”

Muutos saattaa vaikeuttaa entisestään työttömyyden perusteella toimeentulotukea saavien ohjautumista todellisen palvelutarpeen mukaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ehdotuksen mukaan heille laadittaisiin ainoastaan työllistymissuunnitelma, joka tehdään työvoimaviranomaisen toimesta työvoimaviranomaisen lain mukaisesti. Esitetty muutos saattaa myös siirtää viranomaisten työpainetta kohti TYM- työtä, eli nykyiset toiminnassa olevat haasteet eivät vähene. Lisäksi muutos saattaa aiheuttaa myös uudenlaisen työttömien työnhakijoiden ”väliinputoaja ryhmän”, jotka eivät

ole työttömyyden perusteella toimeentulotukea saavia eivätkä myöskään viranomaisten harkinnan mukaisesti kuulu TYM-kohderyhmään.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Esitetty lakimuutos keventää erityisesti hyvinvointialueen ja työvoimaviranomaisen tehtäviä. Tämä asettaa paineita erityisesti viranomaisten ja kuntien välisen yhteistyön kehittämiseen ja yhteisten prosessien tunnistamiseen ja luomiseen.

Kela ohjaa työttömyyden perusteella toimeentulotukea saavia asiakkaita ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi. Ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti saattaa johtaa toimeentulotuen perusosan vähenemiseen. Tähän liittyy myös toimeentulotuen lakiin esitetyt muutokset, joissa jokaisen yli 18-vuotta täyttäneen tulee ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Asiakkaiden todellinen palvelutarve jää huomioimatta ja työttömäksi työnhakijoiksi ilmoittautuu hakijoita vain etuuden saamisen vuoksi. Työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuu myös työkyvyttömiä työnhakijoita, joiden ensisijainen palvelutarve kohdistuu sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tämä taas vaikuttaa negatiivisesti kuntien osarahoittamiin työttömyysetuusmaksuihin.

Esityksessä on lisäksi todettu, että tulevaisuudessa muutoksen johdosta ohjaukset työvoimapalveluista kuntouttavaan työtoimintaan tulevat vähenemään ja toisaalta monialaisen suunnitelman voi tehdä myös aikaisemmassa vaiheessa kuin aktivointisuunnitelman. Käytännössä hyvinvointialueen resurssipulan ja linjauksien johdosta ohjaukset kuntouttavaan työtoimintaan ovat jo merkittävästi vähentyneet vuosien 2023-2024 aikana. Se ei kuitenkaan ole lisännyt tämän kohderyhmän asiakkaiden ohjautumista kohti työelämää, koska asiakkaiden palvelutarve on lähinnä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Onnistuakseen edes jonkin verran, se vaatisi eri viranomaisten ja kunnan työllistymistä edistävien yleisen toimivallan palveluiden saumatonta yhteensovittamista ja tehokasta yksilöohjausta. Vaikka monialainen palvelutarpeenarvio on mahdollista tehdä jo aikaisemmin, se ei todennäköisesti saa aikaan nopeaa työllistymistä, ainoastaan palveluiden selvitysaika pidentyy. Työttömyyden perusteella toimeentulotukea saavien palvelutarvetta vastaisi paremmin sosiaalinen kuntoutus kuin työllistymistä edistävä kuntouttava työtoiminta.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksen tavoitteena on tehostaa hallintoa ja parantaa julkisen talouden kestävyyttä.

Muutos ei varsinaisesti tue kunnan uutta roolia elinvoimatehtävien hoitamisessa eikä siinä ole otettu huomioon kunnan yleisen toimivallan mukaisia työllistymistä tukevia tehtäviä. Vuoden 2025 alusta lähtien kuntien taloudellinen vastuu työttömyysetuusmaksuista lisääntyi merkittävästi. Esityksessä ei mainita kunnille tulevista lisäkustannuksista, On kuitenkin melko ilmeistä, että ehdotettu muutos vähentää työväestöpohjaa ja vaikuttaa negatiivisesti työvoiman saatavuuteen, koska osa työnhakijoista jää pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle. Jo nykyisellään kunnat maksavat osittain

työkyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset sekä osan toimeentulotukikustannuksista. Kunnilla ei kuitenkaan ole työvälineitä kustannuksien hoitamiseksi.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Akaan kaupunki kannattaa osittain esitettyä muutosta, mutta korostaa, että muutoksessa tulisi kiinnittää erityinen huomio suunnitelmien jälkeisten palvelutarpeen mukaisten palveluiden saatavuuteen, palveluohjauksen laatuun, resursseihin, palveluohjauksen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen (käytännön toteutukseen), tuloksiin ja koko prosessin avoimuuteen sekä yhteistyöhön eri viranomaisten ja kunnan muun palvelutuotannon välillä.

Hanski Soile
Akaan kaupunki